

Høyres prinsippprogram

Høyre vil føre en konservativ fremskrittspolitikk, bygget på det kristne kulturgrunnlag, rettsstaten og folkestyret, for å fremme personlig frihet og sosialt ansvar, medbestemmelse og eiendomsrett, og et forpliktende nasjonalt og internasjonalt samarbeid.

Vedtatt på Høyres landsmøte i Bergen, 5. - 7. mai 2000.

1. Høyres menneskesyn

Alle mennesker er født forskjellige, men med den samme ukrenkelige egenverdi.

Fordi alle mennesker er like i verdighet, uavhengig av individuelle kjennetegn, egenskaper og gruppetilhørighet, har alle mennesker rett til liv, til å beskytte sitt liv og til beskyttelse av sitt liv.

Fordi alle mennesker er født forskjellige, med sin individuelle egenart og med personlige følelser, ideer og preferanser, er retten til liv samtidig en rett til frihet.

Mennesket er et sosialt vesen, som bare kan utfolde sine muligheter i samspill med andre. Derfor gir rettigheter bare mening når de ledsages av plikten til å respektere andre menneskers rettigheter. Frihet og ansvar er to sider av samme sak.

For å fremme menneskenes positive utviklingsmuligheter, vil Høyre bygge sin politikk på tillit til det enkelte menneske.

Høyres samfunnssyn

Menneskenes grunnleggende rettigheter kan bare realiseres i et samfunnsfellesskap bygget på rettsstaten, folkestyret og ytringsfrihet. Menneskets evne til å øve rettferdighet gjør demokrati mulig. Menneskets tilbøyelighet til urettferdighet gjør demokratiet nødvendig.

Utgangspunktet for statens myndighetsutøvelse er at borgernes frihet bare skal kunne begrenses i form av lover fastsatt for å sikre respekt for andres rettigheter og friheter. Respekten for felles spilleregler og flertallets rett til å bestemme er ikke alene noe mål på demokratiets kvalitet. Like viktig er flertallets vilje til å respektere mindretallets rettigheter og sette grenser for hva som bør avgjøres gjennom politiske beslutninger.

Staten er til for å tjene samfunnsfellesskapet og verne den enkelte mot overgrep. Respekt for individets frihet, rett til eiendom og rettssikkerhet er viktige garantier for dette.

Friheten til å tro, tenke og mene er ubegrensede friheter. Frihet til å søke lykken, til å skape, til å organisere seg og til å ytre seg er grunnleggende rettigheter. Disse rettigheter må bare avgrenses i den grad de brukes på måter som krenker andres frihet. Lovregler og trussel om straff kan bare sette yttergrenser for den enkeltes bruk av sine rettigheter. Innenfor disse yttergrenser er det samfunnsmoralen som må motivere til rett adferd.

Den private eiendomsrett er en forutsetning for personlig trygghet, uavhengighet, ansvar og god forvaltning av ressurser. Høyre vil motarbeide konsentrasjon av politisk og økonomisk makt gjennom utvikling av et selveierdemokrati som stimulerer til spredning av eiendom.

Rettssikkerhet er basert på at det offentlige behandler alle borgere etter de samme prinsipper, og på at alle har adgang til rettslig prøving av sine interesser, også når staten er motpart. Like viktig som at staten gir rettsregler for å beskytte friheten i mellommenneskelige forhold, er det at staten selv er bundet av lover og regler, og at disse er underlagt en fri og uavhengig domstolskontroll.

Samtidig er det viktige forutsetninger for frihet at vi har forankring i noe mer enn det tidsaktuelle, kunnskap som grunnlag for å velge og trygghet fra sosial nød, kriminalitet og ytre trusler. Høyre mener at staten har et ansvar for å bidra til slike samfunnsmessige forutsetninger for frihet.

I et velutviklet demokrati styres politikken gjennom valg hvor alle borgere skal ha samme

mulighet til politisk innflytelse. Høyre vil gå inn for reformer som bedre ivaretar dette.

Fordi alle mennesker er forskjellige, vil samhandlingen både mellom enkeltindivider og grupper kunne preges av interessekonflikter. Politikkens oppgave er ikke å fjerne interessekonflikter, men å fastsette de rammer interessekonfliktene skal løses innenfor. For Høyre som konservativt parti er det viktig å søke balanse i spenningsfeltet mellom individ og samfunn, frihet og ansvar, rettigheter og plikter.

I dette arbeidet vil Høyre bygge på det kristne kulturgrunnlag, rettsstaten, folkestyret og vår historiske fellesarv. Det innebærer toleranse og respekt for menneskers egenart og rettigheter, og for vårt forvalteransvar for natur og miljø. Høyre vil verne om de verdier som har formet samfunn og kultur, ut fra erkjennelsen av at den enkelte generasjon skal overlate sine etterkommere en åndelig og kulturell arv fra tidligere generasjoners erfaringer og innsats.

Samtidig ønsker Høyre forandringer når det er nødvendig for å bevare grunnleggende menneskelige verdier. For å oppnå dette er politisk innsats nødvendig, men ikke tilstrekkelig. Politikkens innflytelse er begrenset av forhold den ikke kan gjøre noe med og må avgrenses mot forhold den ikke bør gjøre noe med.

Som en konsekvens av dette konservative menneskesyn og samfunnssyn skal Høyres oppgave være å fremme respekt for mennesket, frihet og forankring, personlig ansvar og sosialt medansvar, forvalteransvar og internasjonalt samarbeid.

2. Respekt for mennesket

Høyre skal bygge sin politikk på respekten for menneskets ukrenkelige egenverdi.

Retten til liv er grunnleggende. Høyre mener at menneskelivet har en ukrenkelig egenverdi. Menneskelivet kan ikke vurderes i forhold til andre mål. Enhver har rett til et samfunns og andre individers beskyttelse mot å bli fratatt livet. Dette innebærer at staten ved dom ikke kan frata et menneske livet. Idømmelse av dødsstraff for krigsforbrytelser må likevel være mulig.

Også retten til frihet er grunnleggende. Hensynet til vern om menneskeverdet og retten til frihet kan komme i konflikt med hverandre. Fordi retten til frihet bygger på respekten for menneskeverdet, kan den ikke innebære frihet til å krenke menneskeverdet.

Lovgivning om medisinsk-etiske spørsmål knyttet til livets begynnelse, opprettholdelse og avslutning må bygge på disse prinsipper. De teknologiske mulighetene for inngrep i naturlige livsprosesser vil stadig endre seg, men for Høyre skal det være etikken som setter grensene for bruken av teknologien, ikke omvendt.

Adgangen til å avbryte svangerskap er problematisk i forhold til prinsippet om beskyttelse av menneskelig liv. Høyre velger likevel å støtte opp om kvinnens rett til selv å avgjøre, innen den lovbestemte tidsramme, om et svangerskap skal avbrytes eller ikke. Samfunnet har et ansvar for gjennom rådgivning og nødvendig støtte å bidra til at færre skal finne det nødvendig å avbryte svangerskap.

Ut fra sitt syn på menneskeverdet vil Høyre kontinuerlig vurdere grensene og reglene for lovlig svangerskapsavbrudd. Fordi alt menneskelig liv har samme menneskeverd, uavhengig av kjennetegn og egenskaper, mener Høyre at lovregler må utformes slik at sortering av menneskelig liv ut fra egenskaper ikke skal forekomme.

Høyre går mot legalisering av aktiv dødshjelp. Samfunnet kan ikke autorisere leger til å gå inn i den motsatte rolle av den all lege-etikk i vår kultur har definert. Det kan heller ikke være en oppgave for det offentlige å stadfeste at et menneskes liv er meningsløst eller ikke verd å leve. Målet må være at omsorgen ved livets slutt kan møte behovet for trygghet, verdighet og fellesskap.

Gen- og bioteknologisk forskning gir nye muligheter til å bedre menneskers livsbetingelser, men kan også gi nye etiske dilemmaer. Høyre vil legge et "føre var"-prinsipp til grunn for ny bruk av gen- og bioteknologi, der utvidelse av virkeområdet krever eksplisitt godkjenning. I erkjennelse av at Norge vanskelig kan forhindre metoder som er akseptert i andre land, vil Høyre arbeide for internasjonalt forpliktende regelverk for gen- og bioteknologi. Samtidig er det avgjørende at det finnes ansvarsfølelse og selvjustis, både i forskningsmiljøene og hos dem som utnytter forskningens resultater. Høyre går mot å gi adgang til kjønnscelesterapi, som kan forandre menneskers arvemasse.

Respekt for mangfold

Alle mennesker skal aksepteres og behandles som likeverdige. Dette likeverdet gjelder uavhengig av nasjonalitet, kjønn, alder, religion, etnisk tilhørighet, funksjonsdyktighet eller seksuell legning. Det er viktig at samfunnet anerkjenner individualitet og stimulerer til mangfold. Forsøk på å standardisere mennesker undergraver likeverdet og respekten for mangfoldet.

Det norske samfunn blir stadig mer verdippluralistisk og flerkulturelt. Normative oppfatninger forandrer seg. Frem vokser nye verdivurderinger og holdninger til likestilling, livssyn og seksualitet. Innvandring, sammen med annen kulturpåvirkning, har satt sitt preg på Norge gjennom et økende innslag av flere hudfarger, språk, religioner og levemåter gjennom hele vår historie. Mangfoldet er ikke noe fremmed eller forbigående. Det er Norge selv som blir mer mangfoldig.

Høyre ser på mangfold som et gode. Et samfunn som respekterer folks rett til å leve i tråd med sin egenart gir flere valgmuligheter og oppmuntrer alle til å bruke sine muligheter. Om vi bevarer balansen mellom individuell frihet og personlig ansvar, gir mangfoldet vekst i både åndelige og materielle verdier, så vel for samfunnet som for den enkelte.

Likeverd, ikke likhet, er målet for et samfunn som respekterer mangfold. Krav om likhet kan bli en trussel mot likeverd og mot frihet. Økonomiske forskjeller er ikke i seg selv et problem, men fattigdom og sosial utstøting må motarbeides ved å sikre alle like muligheter, uansett sosial bakgrunn.

Personvern

Det enkelte menneske har krav på beskyttelse av sitt privatliv. Utbredelse av ny teknologi innebærer at den private sfæren blir stadig mer gjennomskiktig og kontrollerbar. Det er viktig å verne retten til privatliv, både i forhold til private interesser og offentlige etater.

Ingen skal bli gjenstand for individrettet forskning uten at de selv eller deres verge har samtykket til dette under full informasjon. Et individ har rett til å begrense spredning av identifiserbar informasjon om seg selv. Visse kategorier av opplysninger, slik som genetisk informasjon, skal ingen ha rett til å kreve utlevert med mindre lovbestemmelser uttrykkelig hjemler det.

For å verne om den personlige integritet, ønsker Høyre en restriktiv praksis ved elektronisk registrering, kobling, bruk og omsetning av personopplysninger. Omfanget av overvåkning bør begrenses til det som kan godtgjøres som absolutt nødvendig.

3. Frihet og forankring

Høyre skal styrke de samfunnsmessige forutsetninger for frihet og muligheter for det enkelte menneske.

Det er en grunnleggende politisk oppgave å verne om friheten gjennom å gi rettsregler og sette sanksjoner bak dem. For å sikre enkeltmenneskets rettigheter, verne om liv, frihet og eiendom, og skape muligheter for objektiv konfliktløsning må fellesskapet ha maktmidler. Denne makten må være strengt kontrollert, ivareta respekt for mennesker og søke å bevare sosial harmoni.

En fri nasjon må ha evne til å forsvare sin frihet. Høyre ser fred i frihet som en avgjørende forutsetning for å opprettholde demokrati og rettssikkerhet. Forsvaret skal være en forsikring for Norge, uavhengig av den aktuelle militære trussel. Høyre erkjenner at en militær trussel kan oppstå langt raskere enn man kan bygge opp en militær organisasjon. Forsvarets stridsevne må bevares på et nivå som tar hensyn til dette.

Det enkelte menneske har plikt til å forsvare sitt land mot ytre trusler. Den alminnelige verneplikt må ha en troverdig utforming og være lik for alle den omfatter.

Kriminalitet truer den sosiale orden, trygghet og harmoni i samfunnet, og er uttrykk for en manglende respekt for andre mennesker. For å verne menneskenes liv, frihet, helse og eiendom må fellesskapet ha et effektivt politi- og rettsvesen. Politiets metoder må forene kravene til effektiv rettsforfølgelse av kriminelle med et rettsvern som hindrer at uskyldige blir krenket. For å styrke individets rettsvern vil Høyre at det skal være en grense for hvor lenge man kan holdes i varetekt, og at varetektsordningen skal være i samsvar med internasjonale konvensjoner.

Dagens ordning med et sterkt innslag av legmenn i rettssystemet sikrer at disse bidrar direkte i rettsutviklingen og gir avgjørelsene en folkelig forankring. Derfor vil Høyre bygge videre på prinsippene bak dagens system.

Uavhengige samfunnsinstitusjoner

Et fritt samfunn forutsetter institusjoner som er åndelig og intellektuelt uavhengige. Hvis deres eksistens gjøres avhengig av staten eller sterke maktkonsentrasjoner, kan de bli hindret i sin selvstendige og frie utfoldelse. Høyre ser det derfor som et mål at slike institusjoner i større grad blir organisatorisk og økonomisk uavhengige.

Kirke og tro

Kristendommen er en verdibærer og en moralsk kraft i samfunnet. Den norske kirke er en viktig nasjonal institusjon som samler det norske folk om troen og om grunnleggende kristne og etiske verdier. Som en sentral tradisjonsbærer skaper kirken trygghet og tilhørighet.

Kirkens uavhengighet i åndelige spørsmål må respekteres. Den personlige religiøse overbevisning er ikke et statsanliggende. Reformarbeidet med overføring av større ansvar til kirkelige organer bør fortsette. Høyre mener at reformarbeidet bør føre til et skille mellom kirke og stat.

Staten skal akseptere mangfold og stimulere toleranse. Dette betyr likevel ikke at staten skal være verdinøytral. Staten må fortsatt bygge på det kristne kulturgrunnlag, de tradisjoner og det verdisyn som har rotfeste i vårt samfunn.

Kunnskapsinstitusjoner

Valgfrihet og handlefrihet forutsetter informasjon og kunnskap om konsekvenser av valg. Utbredelse av kunnskap gir maktspredning i samfunnet og trygghet så vel som muligheter for individet. Kunnskap formidler kultur og identitet, skaper holdninger og gir åndelig og materiell vekstkraft til individ og samfunn. Høyre legger stor vekt på å gi alle landets innbyggere gode og likeverdige muligheter til kunnskap og utdanning.

I et omskiftelig samfunn blir det vanskeligere å forutse hva slags kunnskap vi trenger i fremtiden. Det betyr at grunnleggende viten blir viktigere, og at skolen og utdanningstilbudet må være variert. Høyre vil stille strenge krav til kvalitet i skolen.

Staten må respektere foreldreretten. Foreldre skal ha innflytelse over sine barns skolegang og rett til sammen med barna å velge skole. Høyre vil styrke mangfoldet i utdanningstilbudet, fra grunnskole til universitet, gjennom finansieringsformer som gir økt konkurranse mellom institusjonene.

I et omskiftelig samfunn blir det vanskeligere å forutse hva slags kunnskap vi trenger i fremtiden. Det betyr at grunnleggende viten blir viktigere, og at skolen og utdanningstilbudet må være variert. Høyre vil stille strenge krav til kvalitet i språkfagene, de historiske fagene og realfagene i skolen. Finansieringsordninger bør stimulere til mangfold og konkurranse, fra grunnskole til universitet. Høyre mener staten må respektere foreldreretten. Foreldre skal ha innflytelse over sine barns skolegang og rett til å velge skole for sine barn, og elever har rett til fritt skolevalg.

I et mangfoldig kunnskapssamfunn vil kunnskapsformidling ha mange kanaler i tillegg til det offentlige skolesystemet, slik som private utdanningsalternativer, etterutdanning, medier, et sterkt bibliotekvesen og et mangfold av kulturopplevelser.

Forskningen være fri og ikke styres politisk. Politikken må begrense seg til fordeling av ressurser og definering av etiske grenser for forskning og bruk av forskningsresultater. Det er viktig å opprettholde forsknings- og kulturinstitusjonenes frihet, samt å bidra til alternative finansieringsmuligheter utover offentlige budsjetter.

Kulturlivet

Det offentlige har et ansvar for å støtte kultur og sikre at den blir en del av den fellesarv som bringes videre til senere generasjoner. Høyre legger til grunn det klassiske kulturbegrep, der kultur innebærer at mennesket foredler verdier av varig art. Høyre anerkjenner kunstens egenverdi, både som uttrykk for og bidrag til kreativitet og nyskaping. Også de ytre omgivelser er viktige deler av det sosiale fellesskap, og estetiske og arkitektoniske krav må settes foran kortsiktige økonomiske hensyn.

Det er viktig at kulturlivet ikke ensidig er avhengig av det offentlige når det gjelder økonomi og arbeidsvilkår. Tilgang på alternative finansieringskilder, for eksempel skattefradrag for donasjoner, kan gjøre kulturlivet mer uavhengig av staten og styrke dets rolle i samfunnsliv og samfunnsdebatt.

Organisasjonslivet

Frie organisasjoner - næringsorganisasjoner, frivillige organisasjoner for religiøse og ideelle formål og politiske organisasjoner - er viktige. Høyre ser det som et mål at de er mest mulig uavhengige

av staten. Samtidig kan de ut fra sin egenart være medspillere i løsningen av mange viktige fellesoppgaver. Skattesystemet bør likebehandle organisasjonene og stimulere til frivillige bidrag.

Uavhengige institusjoner sikrer maktbalanse og viktige korrektiver til statens politikk. Staten bør på sin side bli mindre avhengig av organisasjoner og organiserte særinteresser som bidrar til å fragmentere helhetsstyringen og sette svake grupper til side. For Høyre er det viktig å begrense særinteressenes makt, og å styrke de politiske institusjonene som har ansvaret for helheten. Høyre ønsker å redusere interessegruppers innflytelse i statlige organer.

Informasjon og offentlig debatt

Høyre mener at ytringsfriheten skal være videst mulig. Man skal ikke straffes for sine meninger eller holdninger. Samtidig har ingen krav på samfunnets beskyttelse av sin ytringsfrihet der ytringen har karakter av trussel eller oppfordring til lovbrudd. Der ytringsfriheten avgrenses i vårt lovverk, må det være individets rettsvern som er begrunnelse for innskrenkningen.

Mediene må ha full redaksjonell frihet og være uavhengige av staten. For å sikre mediernes rolle som korrektiv i samfunnsdebatten, er Høyre tilhengere av et sterkt kildevern.

Pressestøtten bør avvikles. Den etiske bevissthet må først og fremst ivaretas av mediene selv og deres medarbeidere. Offentlige konsesjonsordninger som i sin konsekvens kan hindre eller begrense ytringsfriheten, bør avvikles. Samtidig bør det finnes lovregler mot maktkonsentrasjoner på eiersiden i media

Økonomisk frihet

Vern om eiendomsrett og fri omsetning av økonomiske goder gir trygghet for den enkelte og økonomisk velstand for samfunnet. Rett til eiendom er også viktig for at mennesker skal ta ansvar - ved at rett til å høste frukter av egen innsats fremmer positive handlinger, og ved at plikt til å bære konsekvensene når noe går galt, fremmer ansvarlige handlinger. Inngrep i eiendomsretten, for eksempel gjennom skattlegging og regulering, krever en særlig begrunnelse. En viktig del av selveierdemokratiet er at alle som ønsker det, skal kunne eie sin egen bolig.

Et godt fungerende marked er bygget på frivillighet. Privat eiendomsrett og markedsøkonomi har vist seg å være nødvendige forutsetninger for å utvikle demokrati og økonomiske fellesskap som skaper velferd, mangfold og frihet, og en utvikling som ivaretar hensynet til økologisk balanse og fremtidige generasjoners velferd.

Slik et samfunns langsiktige stabilitet og trygghet er avhengig av markedsøkonomi, er imidlertid også markedsøkonomien avhengig av en rettsstat, velutviklede institusjoner og høy samfunnsmoral. Markedsøkonomien har begrensninger. Den er ikke i stand til å frembringe fellesgoder som det er liten individuell betalingsvilje for, til å forvalte naturressurser det ikke finnes individuelle eiendomsrettigheter til, eller til å nå fordelingspolitiske mål når det ikke finnes betalingsevne. Det er derfor en politisk oppgave å sikre eiendomsrett, etableringsrett og like konkurransevilkår, å gripe inn mot private og offentlige monopoler, beskytte naturen og forbrukerne, kontrollere utnyttelsen av fellesressursene og ivareta offentlig fordelingspolitikk.

Offentlig sektor har et ansvar for å finansiere nødvendige goder som markedet ikke tar seg av, men utførelsen av disse oppgavene bør i størst mulig grad overlates til private. Offentlige og private virksomheter skal ha likeverdige arbeidsvilkår. Det offentlige krever inn skatt for å utføre bestemte oppgaver for fellesskapet. Høyre mener derfor at det offentlige har en plikt til å sørge for at tjenestene som tilbys er av god kvalitet og skaffet til veie på den mest kostnadseffektive

måten.

Høyre mener det er riktig å redusere det offentlige andel av økonomien. For å oppnå dette mener Høyre at staten ikke skal engasjere seg i kommersielle interesser og produksjon av goder der det er mulig å etablere et fungerende marked uten statlig medvirkning. Høyre ønsker også å gjøre norsk næringsliv mest mulig uavhengig av direkte og indirekte subsidier fra det offentlige, og å la produksjonskostnadene, herunder miljøkostnadene, i størst mulig grad reflektere markedsverdien av de ressurser som brukes i produksjonen. Arbeidslivslovgivningen og inntektsdannelsen må være fleksibel.

Verdiskaping

Det er menneskers innsatsvilje og fantasi som skaper velstand. Man kan ikke vedta verdiskaping. Man kan gi rom for den, eller ta livet av den. Målet for politikk i forhold til markedet er å bidra til stabile rammebetingelser, som skaper like muligheter.

Mennesket har rett til å disponere sin egen arbeidskraft. Arbeid gir en selvstendig og trygg basis for egenutvikling og handlefrihet. Statens ansvar er å føre en politikk som stimulerer til å skape lønnsomme arbeidsplasser.

Skattesystemets formål er å sikre nødvendige inntekter til det offentlige drift, og bør således utformes så enkelt og rettferdig som mulig. Skattenivået bør være så høyt som nødvendig og så lavt som mulig. Et lavt skattetrykk fremmer initiativ og skaperevne og styrker folks muligheter til å forsørge seg selv.

Teknologiutviklingen akselererer stadig. Dette gir oss først og fremst nye muligheter, innen behandling av sykdommer og skader, nye produkter som gjør hverdagen lettere, og gir oss økt velferd. Utviklingen gir oss også nye etiske og moralske utfordringer når det gjelder anvendelsen av teknologien. Høyre ønsker at Norge skal være i forkant av teknologiutviklingen, og utnytte de mulighetene denne gir for økt velferd gjennom større verdiskapning, innen etisk forsvarlige rammer. Høyre har et grunnleggende positivt fremtidssyn, og ønsker nyskapning og utvikling velkommen.

4. Personlig ansvar og sosialt medansvar

Høyre skal fremme personlig ansvar, selvhjelpenhet og sosialt medansvar.

Høyre mener at det selvhjulpne og selvstendige menneske er best i stand til å ta ansvar for seg selv og andre. Ved å ha ansvar for eget liv kan man føle ansvar for andres liv - og respekt for alt liv.

Høyre mener at alle mennesker har et selvstendig ansvar for sitt eget liv og ikke skal skyve ansvaret for egne valg over på andre. Høyre mener at dersom det offentlige overtar oppgaver som naturlig hører under den enkeltes personlige ansvar, kan dette redusere menneskers ansvarsfølelse og føre til mindre personlig initiativ og trygghet.

Enhver har ansvar for å utnytte sine muligheter. Alle har plikt til å behandle andre mennesker med respekt, og en plikt til å reagere dersom andre krenker mennesker som ikke selv kan forsvare seg. Det er et personlig ansvar å opptre på en måte som ikke ødelegger den tillit som eksisterer mellom mennesker i et demokratisk samfunn. Det kan innebære å handle slik at det strider mot ens egne kortsiktige interesser, for å kunne ivareta mer langsiktige fellesinteresser.

Familie og nære fellesskap

Mennesket har en naturlig tilhørighet og forankring i sitt opphav, sin familie, i de frivillige fellesskap og i vår kulturelle fellesarv og nedarvede kunnskap. Individet har rett til å verne om seg selv og denne forankring.

Selv om familiemønstre og samlivsformer er i stadig endring, mener Høyre at familien - som ramme om barns oppvekst - utgjør samfunnets viktigste fellesskap. Den er den grunnleggende ramme om menneskers vekst i modenhet, evne til omsorg og egeninnsats, det er her mennesket først bidrar til å forme sin og andres lykke, og det er her det opplever prøvelser som det selv har ansvar for å møte. Derfor er det i individets og samfunnets interesse at familiene får beholde sin styrke og stabilitet - menneskelig, moralsk, sosialt og økonomisk. Familien utgjør en privat sfære hvor politikken etter Høyres syn har sin klare begrensning.

Av hensyn til stabile og trygge oppvekstvilkår for barn, er det viktig å oppmuntre til formalisering av mellommenneskelige forpliktelser. Høyre mener at ekteskapet gir en slik trygg ramme for samliv i en familie og vil derfor sette ekteskapet i en juridisk og økonomisk særstilling. Partnerskap bygger på de samme verdier som ekteskap; vilje til gjensidige forpliktelser.

I samboerforhold har partene selv ansvar for å inngå avtaler som verner partene og eventuelle barn ved samlivsbrudd eller død.

Lovgivning om adopsjon må først og fremst ta hensyn til barnets beste. Ingen har rett til å få barn, men barn har rett til foreldre.

Alle bør ha mulighet til å kjenne sitt opphav. Høyre mener at ordninger som gjør det umulig å identifisere den biologiske mor eller far, bør oppheves.

Sosialt medansvar

Mennesket har en moralsk plikt til å bry seg om andre. Dette er et ansvar som starter i ens nære omgivelser, i form av den omsorg og respekt vi viser overfor andre mennesker, men som også er en del av de pliktene vi har overfor fellesskapet.

Velferdspolitikken må være sosialt treffsikker ved at den yter målrettet hjelp der det trengs mest. Blir det offentliges ansvarsområde for omfattende, vil den svikte i å løse de oppgaver som bare staten kan ivareta. Staten skal bidra når enkeltmennesket og familien ikke er i stand til å ivareta egne velferdsoppgaver, ikke erstatte den velferd vi kan skape selv. Et fungerende medborgersamfunn er et nødvendig fundament for statens virksomhet.

I det norske samfunn skal enhver ha frihet fra nød. Høyre vil derfor ha ordninger som sikrer at alle som trenger det, får tilgang på grunnleggende sosiale ytelser. Overfor dem som evner det, skal samfunnet stille krav om gjenytelser.

Det offentlige har ansvar for å sikre hjelp til mennesker som trenger medisinsk behandling. Helsetjenesten må organiseres slik at alle kan få fullgod medisinsk hjelp, uavhengig av personlig økonomi. Politikken må utformes slik at den enkelte også tar et personlig ansvar for egen helse.

Eldreomsorgen må bygges ut med et differensiert service- og omsorgsnivå, der private tjenestetilbud har en naturlig plass. Høyre mener at respekten for individet tilsier at man ikke sykeliggjør alderdommen. Eldre mennesker er ingen ensartet gruppe. Ingen mister sin verdighet som menneske selv om behovet for hjelp gradvis øker. Eldre mennesker skal ikke fratas ansvaret for å bruke sin boligkapital på en bolig som er tilrettelagt for alderdommen. Høyre ønsker mer fleksible ordninger i arbeidslivet, for eksempel knyttet til pensjonsalder. Høyre ønsker å oppheve generelle aldersgrensebestemmelser, men forutsetter at den enkeltes rett til å gå av med pensjon når minstekrav til alder og opptjeningstid er oppfylt, skal bestå.

Det er ikke et prinsippsspørsmål hvem som yter hjelp, men det er et prinsipp at den som trenger hjelp, får hjelp til rett tid og med rett kvalitet. Derfor vil Høyre bruke konkurranse for å finne ut hvem som kan yte best hjelp. Det offentliges ansvar er å sikre tilgjengelighet og finansiering av tjenester, kvalitetssikre tilbudet og sørge for at kvaliteten holder mål.

Høyre vil reformere statlig fordelingspolitikk, gjennom økt bruk av prissetting av offentlige tjenester, mer målrettede overføringer og egenbetalingsordninger, og kontanttilskudd som følger individer og familier.

Vår velferd og økonomi er også avhengig av at offentlig sektor fungerer effektivt. Høyre vil avbyråkratisere staten ved å redusere antallet offentlig ansatte som ikke er direkte tjenesteytende i forhold til enkeltmennesket. Lokale folkevalgte organer må gis frihet til å organisere sin egen virksomhet, samtidig som statens virksomhet på lokalplanet bygges ned. Høyre er tilhenger av at beslutninger skal tas så nær innbyggerne som mulig. Høyre vil styrke det lokale selvstyret, flytte makt fra sentrale til lokale forvaltningsorganer, og innføre ordninger som styrker brukernes mulighet til selv å påvirke offentlige tjenestetilbud.

5. Forvalteransvar

Høyre skal ta ansvar for at våre etterkommere kan overta et samfunn med minst like gode muligheter som vi selv har.

Høyre legger vekt på kontinuitet mellom fortid og fremtid. Hver enkelt av oss er bindeleddet mellom våre foreldre og våre barn. Forvalteransvaret minner oss om at vår egen generasjon har verden til låns, og at vi har en plikt til å sørge for at våre etterkommere får minst like gode muligheter som vi selv, til å utvikle samfunnet i samsvar med sin overbevisning.

Menneskesyn

Vi har en plikt til å arbeide for holdninger til mennesket som bygger opp under dets verdighet. Det innebærer å heve respekten for liv, for individets egenart og for mangfold i samfunnet.

Kultur

Høyre legger vekt på kulturens egenverdi, som bidrag til å stimulere menneskenes kreative og grensesprengende egenskaper. Samtidig gir bevaring og utvikling av nasjonale institusjoner, tradisjoner, og nedarvede seder og skikker en nødvendig forankring og trygghet i menneskers tilværelse.

Høyre legger vekt på å forvalte og videreforedle kulturarven, ved å ta vare på kulturuttrykk som har varig verdi. De to norske skriftspråkene og samisk representerer en verdifull kulturarv som det er viktig å bevare og videreutvikle.

Miljø og ressurser

Høyre mener de globale miljø- og fattigdomsproblemene er vår tids største utfordring. Balanse mellom bruk og fornyelse av jordens ressurser er nødvendig for at naturen og menneskeheten skal overleve. Den økonomiske veksten må ligge innenfor naturens tålegrense. Høyre ønsker en sunn økonomisk vekst, basert på bedre utnyttelse av ressursene, fjerning av handelshindringer, internasjonal arbeidsdeling, kunnskap og ny teknologi.

Miljøpåvirkning fra menneskelige tiltak går ut over nasjonale grenser og nåtiden. Høyre vil derfor arbeide aktivt for et forpliktende internasjonalt miljøvernssamarbeid. Høyre vil sette miljøtiltak inn i en global ramme, der hensynet til de mennesker som skal leve i morgen, tillegges like stor vekt som hensynet til dem som lever i dag. Høyre vil at den nasjonale og internasjonale miljøplanleggingen skal være preget av langsiktighet, med konkret formulerte mål. Hensynet til arbeidsplasser i dag kan ikke overordnes det langsiktige hensynet til et miljø i balanse. Verdiskapingen er på lang sikt avhengig av et bærekraftig miljø.

Det er ofte vanskelig å forutsi de langsiktige konsekvensene av naturinngrep og forurensning. For å ta vare på naturens mangfold vil Høyre arbeide for en systematisk beskyttelse av truede dyre- og plantearter. Høyre vil være varsom med å foreta naturinngrep som ikke kan reverseres.

Høyre vil bruke markedet i miljøets tjeneste og gjøre alvor av prinsippet om at forurenser skal betale. Miljøavgifter bidrar til å vri forbruk og produksjon i miljøvennlig retning. Høyre mener at Norge skal være en pådriver i miljøspørsmål internasjonalt.

Økonomi og velferd

Høyre vil arbeide for en økonomisk politikk som er stabil og forutsigbar, og som ikke skyver problemer over på fremtidige generasjoner. Norsk økonomi må derfor bli mindre avhengig av petroleumsinntekter.

Av hensyn til kommende generasjoner, forutsigbarhet og langsiktig økonomisk stabilitet bør folketrygdsystemet reformeres. Alle skal være sikret en grunnpensjon i sin alderdom uansett innbetaling, og alle opparbeidede rettigheter skal beskyttes.

6. Internasjonalt samarbeid

Høyre skal arbeide for internasjonal fred i frihet, respekt for menneskerettighetene, et bærekraftig miljø og en likeverdig velstandsutvikling.

Det internasjonale samfunn er avhengig av stater som forvalter sin suverenitet med ansvarlighet. Samtidig er det internasjonale samfunn annerledes enn det nasjonale, fordi det i mindre grad har maktmidler som kan sette sanksjoner bak vernet om liv, frihet og verdighet. Det gjør verdenssamfunnet sårbart. Derfor er det viktig å kombinere respekt for nasjonenes egenart med forpliktende internasjonalt samarbeid.

Gjensidig avhengighet nasjonene imellom skaper respekt for felles verdier som menneskelig liv, frihet, demokrati og markedsøkonomi. Fordi felles kultur og historie ofte går på tvers av statsgrensene slik de har vokst frem, kan internasjonalt samarbeid også gjøre det lettere for enkelte folkeslag å dyrke sin egen kultur, historie og religion, styrke sitt eget verdigrunnlag og sin egen identitet. At teknologien knytter mennesker og stater stadig tettere sammen, forsterker behovet for felles regler på tvers av grensene der nasjonalstaten ikke lenger strekker til. Internasjonaliseringen kan også gjøre det lettere å finne frem til felles løsninger.

Globalisering knytter enkeltmennesker, organisasjoner og bedrifter tettere sammen. Mennesker utveksler ideer, oppfatninger og erfaringer, og utvikler respekt for ulike verdier på tvers av landegrenser. Statenes mulighet til å begrense og fortolke informasjon reduseres. Høyre ser positivt på utviklingen av større kulturelt mangfold og personlig frihet. Høyre ønsker at frivillige organisasjoner bør kunne operere friest mulig i og mellom land verden over, og ønsker en friest mulig flyt av kapital og informasjon innenfor rammen av demokrati og respekt for liv og frihet.

Respekten for verdier og tradisjoner vil prege Høyres holdning til stater med et annet kulturgrunnlag og verdisett. Dyptgripende reformer er nødvendige i mange land, men disse må vokse frem først og fremst av befolkningens egen erkjennelse av behovet for forandring. For Høyre er respekten for demokrati, menneskerettigheter og menneskeverd overordnet. Det betyr at hensynet til nasjonal suverenitet ikke skal hindre det internasjonale samfunnet i å gripe inn overfor politiske systemer som grovt krenker grunnleggende menneskerettigheter. Når et land utvikler diktatur må Norges medmenneskelige forpliktelse ligge hos landets innbyggere, ikke hos dets styresett eller maktthavere. Uavhengig av statens opptreden har den enkelte av oss et moralsk ansvar for forhold også utenfor landets grenser.

Høyre mener at Norge har et medansvar for mennesker som må flykte fra sitt land av politiske grunner. Norge må derfor ta imot flyktninger i samsvar med våre internasjonale forpliktelser. Med utgangspunkt i at mennesker er likeverdige, vil det ideelle være fri menneskelig bevegelse over landegrensene. Fordi mobiliteten på tvers av landegrensene er stor og uforutsigbar, er det imidlertid vanskelig for en stat å føre en innvandringspolitikk som skiller seg vesentlig fra nabolandenes. Høyre ønsker en innvandringspolitikk der fri menneskelig bevegelse først og fremst er betinget av den enkeltes mulighet til å forsørge seg selv og sine.

Samarbeid

I Europa har vi i stor grad et felles verdigrunnlag og felles demokratiske, økonomiske og kulturelle tradisjoner. Derfor er det i vår verdensdel naturlig å søke tettest mulig samarbeid når det best ivaretar de verdier og tradisjoner vi ønsker å beholde. Norge bør søke medbestemmelse og fullt medansvar for samarbeidet i Europa. Høyre ser norsk medlemskap i EU som en naturlig konsekvens av dette.

Høyre setter klare grenser for utviklingen av overnasjonale maktstrukturer. Det er viktig at overnasjonale strukturer bidrar til å øke enkeltmenneskenes frihet og begrenser, men også effektiviserer, den politiske styringen. Overnasjonale strukturer bør bare få makt til å løse oppgaver som individet, lavere fellesskapsnivåer eller markedet ikke løser bedre på egen hånd. Høyre legger nærhetsprinsippet til grunn for politiske vedtak.

Høyre mener man må stille de samme krav til forutsigbarhet, åpenhet og mulighet for etterprøving i internasjonale samarbeidsorganer som i nasjonale organer.

Økonomi

Høyre ser handel og økonomisk vekst som et virkemiddel for fred og for utvikling, fordi det knytter enkeltmennesker og nasjoners interesser tettere sammen. Dermed skapes det felles interesser der det før var konflikt. Høyre konstaterer at en internasjonal markedsøkonomi i dag er det mest effektive økonomiske system vi kjenner. Både rike og fattige land er tjent med en mest mulig åpen internasjonal økonomi. Videre mener Høyre det er viktig at man deler kompetanse og teknologi også med de fattige land. Høyre går derfor inn for en friest mulig verdenshandel, basert på felles internasjonale regler, som gir like muligheter for alle land. Samtidig gir den globaliserte økonomien behov for samarbeidsordninger som kan motvirke dramatiske markedssvingninger.

Høyre mener at Norge har en forpliktelse til å fremme demokratiske og økonomiske systemer som ivaretar grunnleggende menneskerettigheter og en bærekraftig utvikling. Samtidig mener Høyre at Norge har en moralsk plikt til å samarbeide, yte bistand og fremme frihandel for å oppnå utvikling i land som ikke har vår levestandard. En mer likeverdig velstandsutvikling i verden er et bidrag til økt frihet for mennesker i fattige land, men også til større trygghet og stabilitet for hele verden.

Sikkerhet

Internasjonalt samarbeid bidrar til hver enkelt nasjonalstats sikkerhet ved at den gjensidige kontakt, avhengighet og forståelse mellom statene styrkes. Derfor skaper økonomisk samarbeid også grunnlag for sikkerhetspolitisk samarbeid. Ved gjensidig avhengighet bidrar EU-landene til å bevare freden i Europa. Integreringsprosessen i Europa er derfor et vesentlig bidrag til å unngå at gammel rivalisering gjenoppstår.

Norges sikkerhet gjennom deltagelse i et internasjonalt militært samarbeid er et vern mot angrep på grunnleggende verdier i vårt samfunn. Det er også en forpliktelse overfor dem som skal bære vårt demokratiske samfunn videre, og et bidrag til internasjonal maktbalanse og stabilitet. Det transatlantiske sikkerhetspolitiske samarbeidet må ivaretas. Norges vilje til å delta i gjensidig forpliktende militære allianser bør være uavhengig av kortsiktige endringer i det trusselbilde som omgir oss. Høyre mener det er viktig at Norge deltar i utviklingen av den felles europeiske forsvars- og sikkerhetspolitikk. Forsvaret må ha en form, teknologi og kompetanse som gjør det i stand til å ivareta så vel vår nasjonale sikkerhet som norske forpliktelser internasjonalt.

Høyre ønsker at Norge bidrar til å styrke og videreutvikle FNs myndighet, og fredsbevarende og fredsopprettende virke. Så lenge en stor del av verden i dag preges av kulturelle, politiske og økonomiske systemer som bryter med viktige deler av vårt verdisyn, må vi være forberedt på at denne prosessen krever lang tid og stor tålmodighet.

Respekten for menneskelig liv, frihet og verdighet er universell. Å sikre disse verdiene er målet for Høyres politikk i det internasjonale samfunn såvel som i nasjonal politikk.